

Відновлення суспільства для всіх вікових категорій в Україні

*Заклик до відновлення та реформ,
що враховують вік*

HelpAge

International

Джонанн Мур/
HelpAge International

Зміст

- 1 Вступ
- 2 Демографічні зміни
- 4 Зростаючі потреби в сфері охорони здоров'я
- 5 Довгострокове піклування та підтримка
- 6 Універсальне охоплення медичними послугами з врахуванням віку
- Гарантований дохід
- 7 Створення доступного середовища
- 8 Дані та участь
- 10 Висновки та рекомендації
- 11 Примітки

Ключові тези

- Населення України стрімко старішає, що спричиняє значні наслідки для соціального та економічного відновлення країни.
- Оскільки Україна розпочинає свій шлях до відновлення та інтеграції в Європейський Союз (ЄС), вона має унікальний шанс отримати доступ до глобальної підтримки, необхідної для того, щоб країна пішла шляхом сталого розвитку.
- Успіх зазначеного процесу залежатиме від того, як правильно уряд, ЄС та міжнародні донори будуть виставляти пріоритети щодо реформ, які визнають права та потреби людей похилого віку сьогодні, а також як вони реагують на демографічні зміни, що очікують країну.
- Реформування системи довгострокового піклування та підтримки, охорони здоров'я та виплати пенсій, побудова інклюзивної інфраструктури є важливими пріоритетними задачами для України в процесі відбудови та солідаризації з європейськими нормами й стандартами.

Вступ

В Україні проживає найбільший, порівняно з іншими країнами світу, відсоток людей похилого віку, які постраждали внаслідок конфлікту. До повномасштабного вторгнення Росії чверть всього населення країни склали люди віком 60 років та старше. Від початку вторгнення люди похилого віку здебільшого залишилися в країні, тоді як молодші виїхали за кордон. Зазначене переміщення, зумовлене конфліктом, пришвидшило зазначену тенденцію, що буде продовжуватись у довгостроковій перспективі.

Довша тривалість життя є позитивним моментом, але з роками потреби людей в охороні здоров'я та догляді стають дедалі складнішими. Показники інвалідності також підвищуються, а залежність від пенсій та інших форм фінансової підтримки підвищується, в той час як можливості отримувати дохід за рахунок трудової діяльності зменшуються з віком. Старіння населення не треба боятись – його треба планувати. Люди похилого віку є невід'ємною складовою економічної та соціальної структури України і можуть зробити значний внесок у її відновлення.

Демографічні зміни

Демографічна ситуація в Україні стрімко змінювалась ще до початку повномасштабного вторгнення Росії. Як багато країн регіону, протягом останніх десятиліть Україна пережила скорочення чисельності та старіння населення.

До початку війни, за оцінками ООН, в Україні проживало 43,3 мільйони людей,¹ що приблизно на вісім мільйонів менше у порівнянні з початком 1990-х років.² 26% довоєнного населення складали люди у віці 60 років і старше.

Існує значна гендерна проблематика населення цієї вікової категорії в Україні. Через різницю в тривалості життя, кількість жінок старшого віку значно перевищує кількість чоловіків цього ж віку – згідно з даними, зібраними и до початку конфлікту. Жінки складають 62% населення у віці від 60 до 79 років та 73% у віці 80 років і старше – що дорівнює 265 жінкам на кожних 100 чоловіків.³ Як результат, більш вірогідно, що жінки старшого віку, на відміну від чоловіків, будуть жити самотньо. Жінки становлять до 86,5% всіх одноосібних домогосподарств у віці 65+, що робить їх вразливими до бідності та ізоляції.⁴

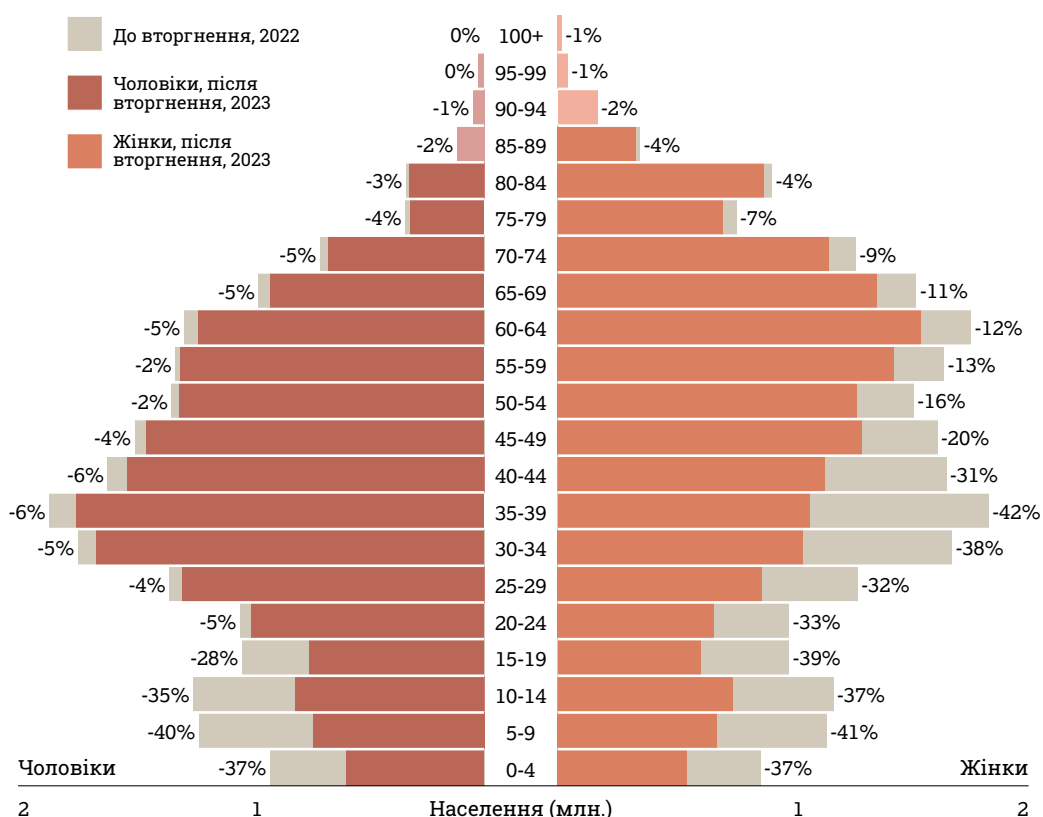
Довготермінові демографічні зміни, спричинені війною

Протягом певного часу населення України вже проходило швидкий перехідний період, але війна стала неочікуваним потрясінням, що матиме серйозні наслідки для української демографії в коротко- й довгостроковій перспективі.

Згідно з даними Євростату,⁵ більша частина людей, які виїжджають за межі країни до Європи, молодші 65 років; лише 5,4% біженців, які прибувають до Європи з України, це люди у віці 65 років і старше, більшість з них – жінки. Це набагато менше співвідношення у порівнянні з часткою людей похилого віку до війни.

Аналіз, зроблений Європейською комісією,⁶ показує, що наслідки виїзду людей за кордон через війну змінили структуру населення країни. Рис. 1 порівнює структуру віку та статі населення до війни та поточні оцінки.

Рис. 1: Довоєнна структура населення України за віковою категорією/статтю та оцінка впливу переміщення за кордон за віковою категорією/статтю

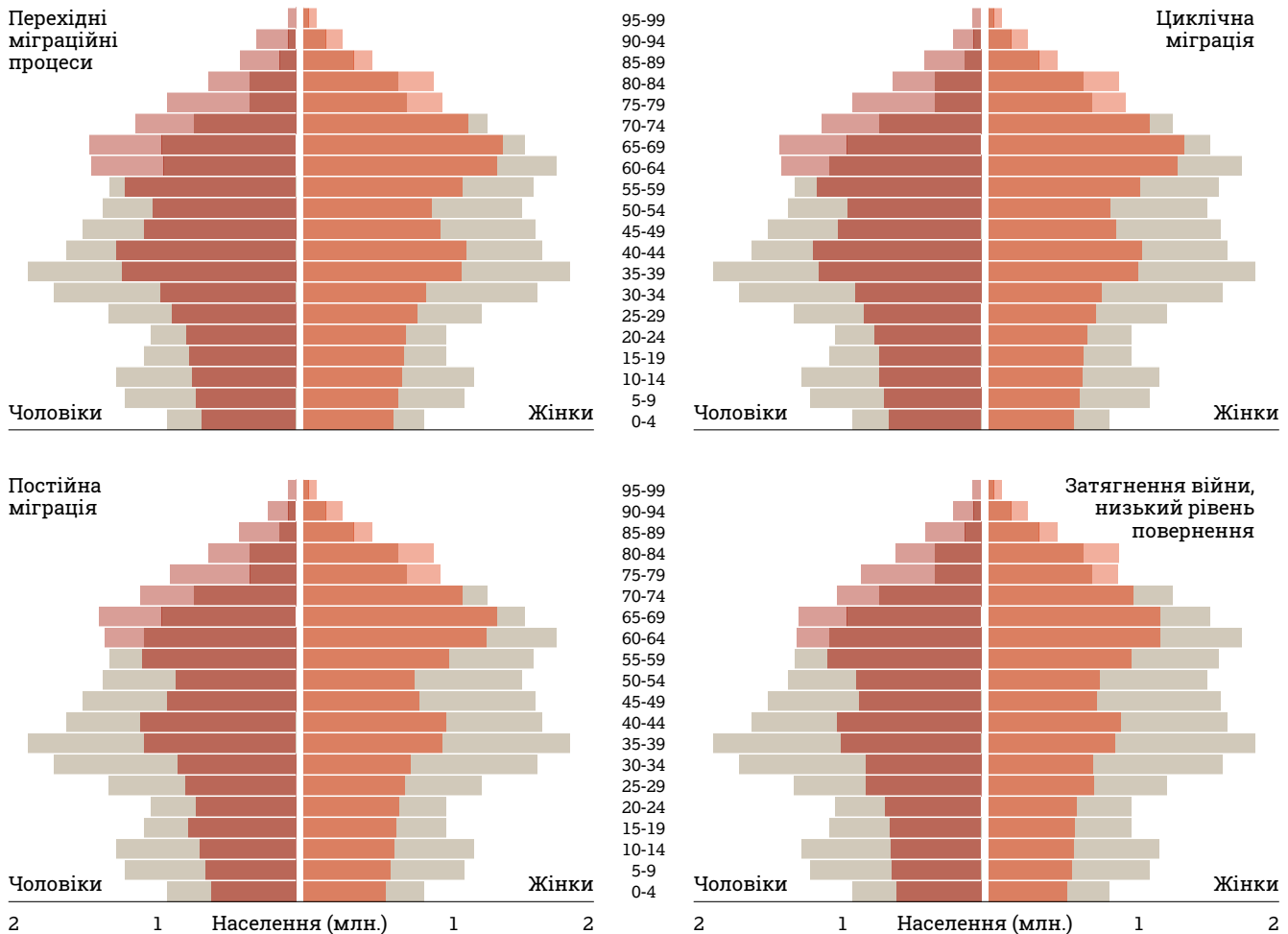
Джерело: Уеффінг П. та ін., *Майбутнє населення України після російського вторгнення – Роль міграції у демографічних змінах*, с.15, 2023

Показано значне зменшення населення працездатного віку, особливо серед жінок.

Щоб зрозуміти майбутній вплив війни на населення України, Європейська комісія здійснила подальше моделювання з метою передбачення структури населення в 2052 році. Воно базується на чотирьох сценаріях, що враховують різні можливості тривалості війни та характеру міграції, що наразі відбувається. Дані порівнюються із структурою населення в 2022 році. Як показано на Рис. 2, швидке старіння населення передбачається в результаті всіх сценаріїв.

Рис 2: Порівняння складу українського населення за віком/статтю до російського вторгнення в 2022 та в 2052, згідно міграційному сценарію

Джерело: Уеффінг П. та ін., *Майбутнє населення України після російського вторгнення – Роль міграції у демографічних змінах*, с.24, 2023

Заявка України на приєднання до Європейського Союзу також має відношення до демографічного майбутнього країни. Серед багатьох переваг членства в ЄС, громадяни України зможуть вільно пересуватись, що, виходячи з досвіду країн-членів, які нещодавно приєднались,⁷ швидше за все, призведе до подальшої міграції молоді за межі країни та, як результат, – до ще більшого старіння населення.

Попередня оперативна оцінка збитків та потреб, проведена в Україні в серпні 2022 Світовим банком у співпраці з урядом України та Європейською комісією, виявила важливість демографічних процесів у визначенні коротко- та довгострокових потреб.⁸ Зазначене моделювання, здійснене Єврокомісією, посилює потребу в негайних діях та більш довгострокових стратегіях з метою вирішення таких проблем, як охорона здоров'я, довготривалий догляд та підтримка людей старшого віку та їхніх піклувальників, пенсії та доступна інфраструктура, житло та розвиток громади. Все це має на меті спрямувати Україну на шлях сталого розвитку для майбутнього. Покращення доступності, аналізу та використання даних, дезагрегованих за статтю, віком та інвалідністю, підтримає Україну на цьому шляху.

Дмитро Максименко/
HelpAge International

Деякий час тому Валентина втратила зір на одне око, а ситуація з другим постійно погіршується. Поки вона отримує безкоштовні ліки від високого артеріального тиску та інших проблем зі здоров'ям, жінка не може дозволити собі лікування зору. Не маючи сім'ї, яка могла б її підтримати, вона ледь спроможна покривати всі витрати зі своєї пенсії.

“Ці ліки коштують більше половини моєї пенсії, мені не вистачає грошей купувати їжу, і ліки.”

Потреби у сфері охорони здоров'я зростають, а доступ обмежується

Від часу ескалації воєнних дій у лютому 2022 року, значна частина інфраструктури охорони здоров'я була пошкоджена чи знищена, тоді як потреби у сфері охорони здоров'я та довгострокового догляду зростають. Оновлена «Швидка оцінка збитків та потреб» (RDNA2) у лютому 2023 року містить звіт про пошкодження чи зруйнування до 15,9% державних закладів охорони здоров'я.⁹

Доступ людей похилого віку до охорони здоров'я та інших базових послуг став значно обмеженим, особливо для тих людей, які залишилися в зоні бойових дій. Дослідження, проведене HelpAge International,¹⁰ виявило, що люди похилого віку, особливо жінки, люди у віці 70 років та старше, а також та люди похилого віку з інвалідністю, стикаються із непропорційними бар'єрами в доступі до базових медичних послуг, придбанні ліків та допоміжних засобів. Обмежений доступ до закладів охорони здоров'я разом зі скороченням доходу та фінансової можливості придбати ліки ставлять здоров'я людей похилого віку під загрозу та можуть призвести до збільшення інвалідності й погіршення стану здоров'я, посилення потреб у догляді та лікуванні гострих станів як результату нелікованих хронічних захворювань.

Світовий банк вже оцінив, що перший рік війни призвів до зростання рівня інвалідності, що може в майбутньому потягнути за собою потребу у наданні тривалого догляду та підтримки в громаді, а також потребу в більш доступній інфраструктурі – соціальній та у сфері охорони здоров'я. Лише в 2022 році кількість людей з інвалідністю оцінювалась як така, що зростає принаймні на 130 000 осіб, втрати оцінювались в \$13,2 млрд, в роках якісного (здорового) життя, втрачених унаслідок настання непрацездатності або передчасної смерті в результаті захворювання (DALY), на 12 місяців з часу вторгнення та надалі на 18 місяців.¹¹

Тим часом війна справляє негативний вплив на психічне та психосоціальне здоров'я й благополуччя. Згідно з даними ВООЗ, 20% людей у віці 60 років і старше визнають, що вони «занадто засмучені або відчувають тривогу, щоб займатись повсякденними справами».¹² Ця інформація також підтверджується дослідженням HelpAge, яке виявило, що більш як 50% людей похилого віку самостійно повідомили про негативний вплив на їхнє психічне здоров'я.¹³

Відновлення інфраструктури охорони здоров'я є пріоритетною задачею, і наразі 500 закладів вже частково чи повністю відремонтовані у період від

серпня 2022 року до лютого 2023 року.¹⁴ Оскільки український уряд швидко почав ремонтні роботи, він має можливість в майбутньому довести, що в наявній інфраструктурі охорони здоров'я покращується доступність у відповідності до зобов'язання відбудувати краще, ніж було, та створювати доступну інфраструктуру.¹⁵ Неперервні інвестиції в первинну ланку системи охорони здоров'я мають стати пріоритетом в короткостроковій перспективі разом з середньостроковим розширенням надання послуг, заснованих на базі громад, за місцем проживання або близько від місця перебування.¹⁶

Потреба у послідовній стратегії розвитку тривалого догляду та підтримки в громадах

До війни Україна чітко визначила намір стати на шлях деінституціоналізації для дітей, людей з інвалідністю та людей похилого віку. Ратифікувавши Конвенцію ООН про права осіб з інвалідністю в 2010 році, Україна розробила Національний План Дій з реалізації Конвенції в 2021, що включав в себе деінституціоналізацію як одну з пріоритетних задач. Дотримання взятих на себе зобов'язань буде важливим кроком для досягнення країною амбітної мети вступу до Євросоюзу, який висунув чіткі очікування від країн-членів у своїй Стратегії «Союзу рівності».¹⁷

Однак початок війни призвів до відкочування назад щодо взятих зобов'язань. Повідомляється, що лише в перші чотири місяці війни більш ніж 4 000 осіб похилого віку в Україні, включаючи тих, хто проживав самотньо до війни, були поміщені до держаних установ через спрощену процедуру, додавши зазначену кількість до тих 41 000 людей похилого віку та людей з інвалідністю, які вже проживали в установах перед початком конфлікту.¹⁸ Якщо поміщення людей похилого віку до установ може здаватись найбільш прагматичним способом надання безпечного прихистку під час війни, продовження даної практики сегрегує людей та наражає на більший ризик зневажливого та жорстокого ставлення і суперечить здійсненню їхніх прав на незалежність, автономію та право вибору.

Між тим, перший варіант Плану відновлення України,¹⁹ підготовлений минулого року, зазначає, що уряд має намір розробити мережу «пансіонатів для людей похилого віку» як спосіб перепрофілювання дублюючих лікарень.

Це могло б стати ефективною стратегією розширення інституційного підходу до тривалого догляду в Україні, оскільки саме зараз є можливість інвестувати в альтернативи на рівні громад. Оновлена «Швидка оцінка збитків та потреб» також включає приблизну вартість в \$127,5 мільйонів на потреби реконструкції закладів інтернатного типу в період між 2023 та 2033 роками. Інвестиції в цій системі протягом наступного десятиліття неспіврозмірні з більш широкими зобов'язаннями країни та підходом, що базується на правах людини.

Богдан Розумний/
HelpAge International

Аркадій був переміщений разом зі своєю 91-річною матір'ю до державної установи. Він хотів би знову побачити свій дім, але без сторонньої підтримки в громаді, йому складно буде піклуватись про неї поза межами установи.

"Я не зможу піклуватись про свою матусю. Я не можу більше купати її."

Універсальне охоплення медичними послугами з врахуванням віку

В довгостроковій перспективі уряд, за підтримки міжнародних партнерів, повинен визнати демографічну ситуацію в країні такою, що змінюється, та інтегрувати фізичне, психічне й соціальне здоров'я і благополуччя людей похилого віку в національні стратегії охорони здоров'я та політики як частину підходу «здоров'я у всіх напрямках політики», що враховує ключові причини слабкого здоров'я, бідності та нерівності.

Відновлення системи охорони здоров'я та реформи повинні фокусуватись на розробці сталих та всеосяжних систем охорони здоров'я та тривалого догляду й підтримки, що враховують вік, стать, інвалідність. Зазначене вище включає подолання бар'єрів, з якими люди старшого віку стикаються, коли намагаються отримати послуги та підтримку; забезпечення інклюзивності належних, цільових, орієнтованих на особу послуг та підтримки, в тому числі тривалої; захист людей похилого віку від фінансових труднощів, що асоціюються з доступом до послуг. Для цього необхідний кваліфікований персонал зі знаннями й навичками надання відповідних віку, статі й інвалідності інклюзивних послуг, а також систематичний збір, аналіз, звітування й використання даних, пов'язаних з охороною здоров'я та доглядом, дезагредованих за статтю, віком, інвалідністю та іншими характеристиками. Зазначене є надважливим для інформування про прийняття справедливих рішень.

Гарантований дохід

Війна Росії проти України мала спустошливий ефект на економіку країни та її соціальну інфраструктуру. В 2022 році ВВП країни скоротився на 29%.²⁰ Міжнародна організація праці (МОП) зазначила, що зайнятість населення в 2022 році впала на 15,5% нижче довоєнного рівня, що еквівалентно 2,4 мільйонам робочих місць.²¹

Вплив війни штовхнув 7,1 мільйонів людей у злидні, оскільки рівень бідності підскочив з 5,5% до 24,1%.²² Згідно з даними Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), близько 80% одиноких українців похилого віку живуть за межею бідності, 90% з яких не здатні оплатити навіть базові медичні потреби.²³

В дослідженнях HelpAge та в консультаціях з людьми похилого віку постійно визначається занепокоєння щодо їхнього доходу, в тому числі ще до війни. В оцінці, що була зроблена на сході України у серпні 2021 року,²⁴ 98% людей похилого віку зазначили, що вони покладаються на пенсію як на основне джерело доходу, а 89% опитаних не мали ніякого іншого джерела доходу.

Тим часом, втрата роботи та порушення трудової діяльності привели до значного зменшення сплати соціальних внесків,²⁵ що створило додатковий тиск на систему соціального захисту, яка й без цього перебувала на межі. Згідно з даними ОЕСР, лише 36% людей від 15 до 64 років сплачували соціальні внески в 2021 році.²⁶ Витрати уряду на соціальний захист досягли 23% від загального бюджету в 2019 році, з яких виплата пенсій складала більше половини.²⁷ Сьогодні пенсійна система значною мірою залежна від субсидій з державного бюджету, але зростаючий дефіцит пенсійного фонду посилює тиск на систему державного фінансування.

Швидкий ріст інфляції обганяв суму пенсійних виплат до війни, а зі зростанням споживацьких цін на 26,6% в 2022 році реальна цінність пенсій за віком продовжила знижуватись. Передбачається, що дана тенденція збережеться, оскільки розриви продуктових ланцюгів та ланцюгів поставок значною мірою впливають на ріст цін в Україні.

Перед початком війни уряд планував розпочати реформи з метою перевести пенсійну систему на більш сталу платформу, оскільки є нагальна потреба покращувати фінансову стабільність державної пенсійної системи. Фінансово стійка система страхування може допомогти зменшити зростаючий тягар для державного бюджету та збільшити реальну цінність пенсій і, таким чином, покращити загальний рівень життя людей похилого віку.

Водночас, регуляторні зміни, введені урядом від початку повномасштабного вторгнення, призвели до дискримінаційного ставлення до певних груп внутрішньо переміщених осіб (ВПО), особливо жителів територій, не підконтрольних уряду України ще до повномасштабного вторгнення. Уряд повинен терміново забезпечити рівноправність у виплаті пенсій, незважаючи на статус переміщеної особи.

Уряд України та міжнародні донори повинні визначити пріоритетними задачами реформування пенсійної системи, що гарантує стає майбутнє для країни й гідність для її громадян старшого віку. Водночас, має гарантуватися, що існують системи охоплення населення, яке переміщується, щоб надавати їм соціальні виплати, не дискримінуючи їх.

Стефан Траппе/HelpAge International

Микола та Тетяна виїхали з рідного села, коли воно було обстріляне. Вони відчують, що мають повернутись, оскільки їхнє господарство – це їхній засіб до існування.

“У нас немає доходу. Ми не отримуємо пенсію, оскільки завжди працювали на себе.”

Створення доступного середовища

Масштаб збитків, завданих інфраструктурі України, та концентрація конфлікту в міських районах стратегічного значення означають, що в особливому фокусі зусиль з відновлення перебувають житло, транспортна система та міський благоустрій. Оновлена «Швидка оцінка збитків та потреб»²⁸ виявила, що житло та транспорт перебувають серед найбільш постраждалих секторів та становлять 38% і 26% загальних втрат відповідно. Тим часом в Національній раді з відбудови України, створеній Президентом Володимиром Зеленським, створено робочу групу з міського планування та ще одну – з відновлення інфраструктури,²⁹ що створює головну можливість забезпечити дотримання принципів інклюзивності та доступності.

Люди похилого віку та люди з інвалідністю в Україні завжди стикались зі значними труднощами, пов'язаними з фізичним середовищем, що створювало бар'єри для участі у соціальному житті, фізичній активності та досягненні загального благополуччя. Все це загострилось через збитки, завдані конфліктом. Відсутність доступного транспорту обмежує не тільки соціальну участь людей похилого віку й людей з інвалідністю, але й їхній доступ до системи охорони здоров'я та інших послуг. Доступ до системи охорони здоров'я та інших послуг.

Очікуваний процес відновлення є унікальною можливістю для України переосмислити доступність середовища, привівши його у відповідність до міжнародних стандартів доступного дизайну. Окрім фізичної доступності, важливо також, щоб політики та програми визнавали цінність соціально-інклюзивних громад у найширшому сенсі. Це означає адаптування/створення доступних та привітних вулиць та громадських місць, створення для людей похилого віку можливостей соціалізуватись та отримувати доступ до послуг. Надважливо відбудувати просторові та соціальні зв'язки, розірвані конфліктом.

Стефан Траппе/HelpAge International

Процес відновлення дає Україні можливість переосмислити питання забезпечення житлом, транспортування та доступного середовища, приводячи їх у відповідність до міжнародних стандартів та забезпечуючи соціально інклюзивні громади для людей похилого віку й людей з інвалідністю.

Подібні дії могли б прискорити реалізацію національних планів з забезпечення доступності, що було заявлено в урядовій Національній стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні,³⁰ прийнятої в 2021 році. Однак, прогрес в цих секторах на сьогодні показав недостатню узгодженість з цією амбітною стратегією. Наприклад, державні ініціативи, спрямовані на регулювання закупівель житла та будівництва тимчасового житла органами місцевої влади, не містять вимог про доступність, це призводить до того, що житло в Україні не відповідає принципу доступності для багатьох людей похилого віку та людей з інвалідністю.³¹ Подібне житло також будується без врахування наближеності до послуг, від яких люди похилого віку є залежними.

Тим часом, інвестиції міжнародних донорів в житловий фонд також не змогли пріоритизувати інклюзивний, універсальний дизайн. На час написання цього інформаційного бюлетеня зведено 25 модульних містечок, що розміщують 8 500 внутрішньо переміщених осіб. Коли буде завершено ще 30, вони зможуть розмістити 30 000 осіб. Однак аналіз, проведений організацією «Ліга сильних», підсумував, що зведені містечка, наразі не є придатними для людей з інвалідністю, особливо для тих, хто користується колісними кріслами колісними, а також людей, які потребують догляду за стоною чи мають проблеми з зором.³²

Зазначені приклади ілюструють важливість гарантування закріплення принципів інклюзивності та доступності в національних ініціативах і програмах, спрямованих на створення житла й інфраструктури, що задовольняють поточні та майбутні потреби старіючого населення, а також створення інклюзивних та підтримуючих громад, які допоможуть кожному і кожній відновитись від наслідків конфлікту.

Дані та участь

Надважливо, що відновлення базується на інклюзивних інформаційних системах, які забезпечують дезагреговані дані по всім аспектам потреб та прав населення протягом життя, гарантуючи прийняття рішень на основі справедливості. Здатність України відбудувати інфраструктуру та систему надання послуг, що є доступними й задовольняють потреби населення, буде й надалі обмеженою пробілами в наявних даних.

До повномасштабного вторгнення Рада Європи підкреслювала, що відсутність недавнього перепису населення в Україні є бар'єром для розуміння дискримінації, з якою стикаються люди похилого віку. Останній перепис було проведено в 2001 році, строки наступного переносились чотири рази за період, що минув. У звіті Ради Європи зазначено, що міжнародні спостерігачі наголошують на необхідності проведення перепису населення, що давно й неодноразово назривала.³³

Сьогодні урядова статистика щодо інвалідності враховує лише людей, які зареєстрували інвалідність, і це призводить до неповного обліку через фізичні, фінансові та адміністративні бар'єри для тих людей, які ідентифікують себе як людей з інвалідністю.³⁴ Дослідження, проведене на сході України в 2020 році, показало, що 41% людей похилого віку повідомили принаймні про одну важку інвалідність, але лише 4,8% мають офіційно зареєстровану інвалідність.³⁵

Окрім даних, консультації та участь людей старшого віку та людей з інвалідністю будуть важливими для забезпечення доступності та довгострокової сталості інфраструктури й надання послуг.

Богдан Розумний/HelpAge International

Історія Тамари

Тамара була змушена покинути домівку ще в 2014 році, коли її місто в Донецькій області було окуповане. Вона оселилась у орендованій квартирі в іншому місті. У квітні 2022 жінка знову була змушена переміщуватись, постійно пересуваючись по Львову та передмісті, аж поки їй не запропонували місце в будинку для літніх людей.

"Я спочатку дійсно не хотіла приїжджати сюди – це ж будинок для літніх людей, а я не така вже й стара. Я проживала в школі, де туалет був надворі, і директор запросив мене переїхати сюди. Принаймні умови тут хороші. Я чула не дуже гарні речі про інші установи. Я знаю, що багатьом людям старшого віку так не пощастило.

Отримання доходу є великою проблемою. У мене хворе коліно, потрібна операція, але це коштує \$1,000. Хто покриє ці витрати? Пенсія в мене маленька, бо останні 20 років я працювала без офіційного оформлення. Я пропрацювала 25 років до 1991-го і після цього роботодавці не хотіли оформлювати офіційно, тому ми погоджувались на оплату готівкою. Тепер мені кажуть, що я не пропрацювала достатньо років, щоб отримувати повну пенсію. Це мене страшенно дратує – я пропрацювала більше 40 років і цього все одно недостатньо.

Коли війна закінчиться, я повернусь додому, але поки війна триває, залишатимусь тут."

Висновки та рекомендації

Оскільки Україна починає свій шлях до відновлення та євроінтеграції, вона має унікальну можливість отримати доступ до глобальної допомоги, необхідної для того, щоб стати на шлях сталого розвитку та підтримувати права та задовольняти потреби людей похилого віку вже сьогодні й реагувати на демографічні зміни, що очікуються в майбутньому.

HelpAge International закликає уряд України та міжнародних партнерів робити наступні кроки:

- 1.** Забезпечувати пряме інвестування у відновлення житла, системи охорони здоров'я та соціальної інфраструктури, що надасть можливість покращити доступ до існуючої інфраструктури.
- 2.** Підтвердити свої зобов'язання щодо закриття великих закладів інтернатного типу та розвитку підходів, заснованих на принципі опори на громади. Продемонструвати зазначене зобов'язання шляхом негайного призупинення планів з перепрофілювання лікарень на доглядові заклади довгострокового перебування інституційного типу та перенаправлення запланованих інвестицій в реконструкцію закладів інтернатного типу для надання послуг та підтримки, таких як допоміжне житло та послуги з догляду вдома, на базі громад.
- 3.** Визначати пріоритетом постійне інвестування в заклади охорони здоров'я первинної ланки в короткостроковій перспективі, з одночасним розширенням надання послуг за місцем проживання або неподалік від місця перебування у громадах.
- 4.** Взяти зобов'язання зі сталого розвитку загальної системи охорони здоров'я й довгострокової системи догляду й підтримки, забезпечивши доступ, фінансування та надання послуг кваліфікованим персоналом на основі дезагregованих даних з врахуванням віку, статі та інвалідності.
- 5.** Забезпечити рівний доступ до отримання пенсій внутрішньо переміщеними людьми похилого віку, в тому числі шляхом перегляду нормативних актів, введених в дію після повномасштабного вторгнення, що призвело до дискримінації деяких внутрішньо переміщених осіб (ВПО).
- 6.** Поновити діалог з міжнародними партнерами (Світовим банком, МОП, Міжнародним валютним фондом) щодо реформування пенсійної системи з метою переведення країни в більш сталий розвиток.
- 7.** Прийняти та імплементувати принципи інклюзивності та доступності в зусилля робочих груп, що працюють в рамках Національної ради з відновлення України, зокрема – над питанням міського планування та розвитку інфраструктури.и.
- 8.** Забезпечити умови, щоб короткострокові рішення в сфері забезпечення житлом, а також довгострокові інвестиції в доступне середовище були повністю доступними та узгоджувались з Національною стратегією зі створення безбар'єрного простору в Україні та Конвенцією ООН про права осіб з інвалідністю, при цьому люди похилого віку мають стати пріоритетною віковою категорією, яка підтримується у поданні заявок на компенсацію за пошкоджене чи зруйноване житло.
- 9.** Інвестувати в інклюзивні інформаційні системи, що забезпечують дезагregацію даних за всіма аспектами потреб та прав людей протягом всього життя, а також провести повний перепис населення при першій нагоді.
- 10.** Створити можливості для широких та предметних консультацій за участю людей похилого віку під час розробки планів реформування та відновлення.

Примітки

1. United Nations Department of Economic and Social Affairs, *World Population Prospects 2022*, 2022, <https://population.un.org/wpp/> (1 June 2023)
2. United Nations Department of Economic and Social Affairs, 2022
3. Державна служба статистики України за підтримки UN Women, *Моніторинговий звіт: Індикатори моніторингу гендерної рівності в Україні*, 2021
4. Державна служба статистики України за підтримки UN Women, 2021
5. Ueffing P. at al., *Ukraine's population future after the Russian Invasion – The role of migration for demographic change*, Luxembourg, Publications Office of the European Union, 2023 (Data until end of October 2022)
6. Ueffing P. at al., 2023
7. Ueffing P. at al., 2023
8. World Bank, Government of Ukraine, European Commission, *Ukraine Rapid Damage and Needs Assessment August 2022 (RDNA)*, Washington D.C, World Bank, 2022
9. World Bank, Government of Ukraine, European Commission, *Ukraine Rapid Damage and Needs Assessment February 24 2022 – February 24 2023 (RDNA2)*, Washington D.C, World Bank, 2023
10. HelpAge International, *I've lost the life I knew: Older people's experiences of the Ukraine war and their inclusion in the humanitarian response*, London, HelpAge International, 2023
11. World Bank, Government of Ukraine, European Commission, 2023
12. World Health Organization, *Health needs assessment of the adult population in Ukraine: survey report September 2022*, Copenhagen, WHO Regional Office for Europe, 2023
13. HelpAge International, *I've lost the life I knew: Older people's experiences of the Ukraine war and their inclusion in the humanitarian response*, 2023
14. World Bank, Government of Ukraine, European Commission, 2023
15. World Bank, Government of Ukraine, European Commission, 2023
16. Universal Health Coverage Partnership, *Championing universal health coverage through health financing reform*, 2019, <https://extranet.who.int/uhcpartnership/story/championing-universal-health-coverage-through-health-financing-reform> (1 June 2023)
17. European Commission, 'Union of Equality: Strategy for the Rights of Persons with Disabilities 2021–2030', COM/2021/101 final, 2021
18. Amnesty International, *I used to have a home: Older people's experience of war, displacement, and access to housing in Ukraine*, London, Amnesty International, 2022
19. Національна Рада з питань відновлення України від наслідків війни, *Проект плану відновлення України*, 2022, Матеріали робочої групи «Система охорони здоров'я» www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/eng/health-care-eng.pdf (25 May 2023)
20. World Bank, Government of Ukraine, European Commission, 2023
21. International Labour Organization, *ILO monitor on the world of work. 10th edition. Multiple crises threaten the global labour market recovery*, ILO, 2022
22. World Bank, Government of Ukraine, European Commission, 2023
23. OECD, *Social policies for an inclusive recovery in Ukraine*, Paris, OECD Publishing, 2022
24. HelpAge International, *Гуманітарні потреби жінок та чоловіків старшого віку на підконтрольних уряду територіях Донецької та Луганської областей, Україна*, 2021, Короткий огляд базового звіту, www.helpage.org/silo/files/ukraine-rapid-needs-assessment-aug-2021.pdf (1 June 2023)
25. World Bank, Government of Ukraine, European Commission, 2023
26. OECD, 2022
27. United Nations, *UN Policy Paper on Social Protection in Ukraine*, ILO and RCO, 2021
28. World Bank, Government of Ukraine, European Commission, 2023
29. Указ Президента України No. 266/2022, 2022
30. Кабінет Міністрів України, 'Національна стратегія створення безбар'єрного середовища в Україні на період до 2030 року', 2021
31. Ліга Сильних, *Інформаційний бюлетень про модульні містечка*, 2023. Download: <https://ls.org.ua/en/the-monitoring-of-the-accessibility-of-pre-fab-camps-for-people-with-disabilities/> (1 June 2023)
32. Ліга Сильних, 2023
33. Council of Europe, *Assessment of Ukraine's policy and legal framework related to the rights of older people to social protection in the light of Article 23 of the Revised European Social Charter*, Council of Europe, 2020
34. United Nations, *UN Policy Paper on Disability*, RCO, 2021
35. World Bank, Government of Ukraine, European Commission, 2022

Богдан Розумний/HelpAge International

Алла стала внутрішньо переміщеною особою разом зі своєю 88-річною мамою рік тому. Вона хоче повернутись додому одного дня, але її житло було пошкоджене й вона переживає з приводу компенсації на ремонт.

"Мій будинок неможливо відремонтувати за рахунок пенсії. Як я зможу оплатити цей ремонт?"

HelpAge International

"Я молюсь про те, щоб війна швидше закінчилась. Я хочу принаймні вижити, зустрітись зі своєю сім'єю. Мрію побачити своїх дітей та онуків."
Галина, 63 роки

HelpAge International є глобальною мережею організацій, що сприяють здійсненню права всіх людей старшого віку на гідне, здорове, безпечне життя.

Подяка

Висловлюємо щирю подяку всім людям старшого віку, які знайшли час поговорити з нами про свої сподівання на майбутнє, не незважаючи на те, що й досі страждають від травм війни та переміщення.

Як сказав нам Аркадій, "Якби війна закінчилась, ми могли б планувати та мріяти. До тих пір, поки вона триває, ми можемо лише бажати її закінчення."

HelpAge International
PO Box 78840, London SE1P 6QR, UK
Tel +44 (0)20 7278 7778
info@helpage.org
www.helpage.org

Номер реєстрації благодійної організації. 288180

Текст Hester Clark, Sara Danesi, Verity McGivern, Stefan Stoyanov
Дизайн TRUE www.truedesign.co.uk

@HelpAge

HelpAge International

Copyright © HelpAge International 2023

Даний матеріал розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License, <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0>

Будь-яка частина даної публікації може бути відтворена без дозволу з некомерційною або навчальною метою Будь-ласка, чітко зазначайте HelpAge International та надсилайте нам копію чи посилання

